

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен "доктор" по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Организация и управление на производството“ (селско стопанство и подотрасли).

Автор на дисертационния труд: АДЕЛИНА ГАФУР ГАШИ, докторант в заочна форма на обучение към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: "ИНВЕСТИЦИОННА ПОЛИТИКА НА СВЕТОВНАТА БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР НА КОСОВО"

Рецензент: ДОЦ. Д-Р ВАЛЕНТИНА ЛЮБЕНОВА НИКОЛОВА-АЛЕКСИЕВА, Университет по хранителни технологии-Пловдив, област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8 Икономика, научна специалност: „Икономика и управление“, определена за член на научното жури със заповед № РД-16-16/14.01.2020 от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Актуалността на дисертационното изследване би могла да се определи във връзка с няколко основни аспекта от обществен, икономически и научен интерес.

На първо място необходимостта от изясняване на същността на функциониране на Световната Банка като инструмент за развитие на икономически изостаналите държави и региони, към които се причислява и Косово.

На второ място е да се определи ролята на Световната Банка в икономическото развитие на селското стопанство в Косово и нейните стратегически подходи за подкрепа на инвестиционната дейност в аграрния сектор.

В условията на подготовка за предприсъединяване към изискванията на Европейския съюз е необходимо този отрасъл да изгради подходяща инфраструктура за конкурентно развитие на земеделските стопанства. Следователно, капиталовите инвестиции в преработвателни мощности, складове за съхранение на селскостопански продукти и събирателни пунктове гарантират устойчиво развитие на първичното производство и устойчиви работни места в бъдеще. За тази цел е от изключително важно значение финансовата подкрепа на Световната банка, която през последните години отдава кредитен ресурс за развитие на този сектор.

В този контекст считам, че избраната тема на дисертацията и резултатите от изследването са актуални и значими, както за студенти и преподаватели, така и за бизнеса и обществеността като цяло.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Актуалността и значимостта на изследваната проблематика са аргументирани успешно в увода на дисертационния труд. Формулирана е

изследователската теза, която се доказва в хода на изследването чрез верифицирането на 10 хипотези, обясняващи значението на инвестициите на Световната банка, като основен фактор, оказващ положително влияние за развитието на селското стопанство на Косово. Дефинирани са коректно целта и свързаните с нейното постигане 5 работни задачи, както и предметът и обектът на разработката.

Избраната методология и изследователски инструментариум съответстват на сложния, многомерен характер на изследването. Основният методически подход в изследването е дедуктивния подход, а за доказване на концептуалната теза се използват следните методи: линейна регресия, иконометричен модел - OLS (най-малките квадрати), анализ на резултатите, интерпретация на резултатите, проверка на хипотези.

При интерпретиране на данните докторантката се базира на данни от Световната банка, Статистическата Агенция на Косово (KAS), изследователските доклади на Министерство на земеделието, горите и развитието на селските райони (МЗГРР), доклади и бюлетини на Централна банка на Косово (СВК), Зелен доклад (RG), както и редица нормативни актове.

Представителната извадка е избрана по формулата на Таго Умго. Проучени са общо 285 респондента, от които 235 фермерски стопанства и 50 агрофирми, чрез анкетни карти и дълбочинни интервюта по изградения изследователски модел. Въпросникът е създаден чрез формулярите на Google и изпратен на респондентите по електронна поща. Обработката на данни се извършва с помощта на статистическия софтуер SPSS.

Всичко това дава основание да се заключи, че Аделина Гаши познава отлично съвременната литература по изследвания проблем и притежава необходимото теоретично равнище за изследване и анализиране на икономически проблеми, формулиране и проверка на хипотези, чрез емпирични доказателства и извеждане на научни обобщения.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Представеният дисертационен труд е в обем от **209 страници**. В структурно отношение включва **въведение, 4 глави и заключение**. Резултатите са получени чрез съвременен инструментариум и са онагледени с подходящо подбрани **95 таблици** и **29 фигури**, което е **доказателство за качествата на докторантката като много добър изследовател**.

Структурата на дисертационното *изследване* е *логически построена и съответства на поставената цел и задачи*. Трудът съдържа конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват реалните постижения на проведеното научно изследване.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Дисертационният труд анализира съвременните научни постижения в областта на инвестициите и проектното финансиране с цел подпомагане на стратегически отрасли и постигане на устойчиво развитие. Библиографската справка включва **общо 289 източника на английски език, от които 237 литературни, 22 официални доклада и 30 електронни източника**. *Посочените литературни източници са актуални и пряко свързани с темата на дисертационния труд*.

Направените систематизации и обобщения показват задълбоченост и добросъвестна работа с литературните източници, *умения за приложение на*

аналитични и дедуктивни техники за обработка на значителен обем информация с различни изследователски методики.

В хода на изследването е извършен критичен преглед на теоретичните възгледи за същността на инвестиционната теория като се дават препратки към останалите теории на управление и развитие на икономическото развитие на секторите, регионите и държавите. Направен е критичен анализ на научната дискусия по този въпрос. Изследва се взаимовръзката между инвестициите и дохода, инвестициите и производителността в сектора, инвестициите и начина на формиране на веригата от стойности, инвестициите и пазарното присъствие на земеделския сектор, инвестициите заетостта в земеделието. За да се анализира и оцени ролята на инвестициите на Световната банка в развитието на селското стопанство в Косово, на база критичен анализ се определят 8 критични фактора. Построен е регресионен модел и са предложени адекватни препоръки за балансирано териториално развитие на селските стопанства и ускоряване на процеса на интеграцията на веригите на стойността.

С пълна убеденост мога да потвърдя, че докторантката притежава задълбочена теоретико-методологическа подготовка, умения за самостоятелна изследователска работа и резултатите от дисертационното изследване доказват тази моя преценка.

5. Приноси на дисертационния труд.

Приносите могат да бъдат разделени на научни и научно-приложни.

Към научните приноси се отнасят:

- обогатяване на знанията в областта на управлението на инвестициите, в частност проектното финансиране и стратегическото управление в агробизнеса, въз основа на критичен анализ на теоретико-методическите постановки;
- разработената концептуална рамка за оценка на влиянието на Световната Банка върху икономическото развитие на селското стопанство в Република Косово.

Към научно-приложните се отнасят:

- предложен е модел за анализ и оценка ролята на Световната Банка в икономическото развитие на селското стопанство в Република Косово;
- предложен е модел на влияещи фактори, с най-голяма подкрепа от страна на Световната банка за инвестиционната дейност на икономическите агенти в селското стопанство;
- препоръките за формулиране на ефективни стратегии за подобряване на икономическото развитие на селското стопанство на Република Косово.

Приемам приносите като реални, достоверни и доказани в хода на дисертационното изследване.

6. Критични бележки и въпроси.

Представеният дисертационен труд е цялостно, завършено изследване, с *безспорни приноси и качества*, към което нямам сериозни критични бележки, но си позволявам да дам някои препоръки:

- Научният труд би могъл да спечели още от спазването на баланса между отделните глави – 2 глава е с най-малък обем – 13 стр, а четвърта глава е с най-голям обем от 74 страници.

➤ Препоръчително е всяка глава да завършва с изводи, отговарящи на логиката на дисертационния труд.
Направените препоръки в никакъв случай не омаловажават стойността на постигнатите резултати и положения от докторантката труд.
Същевременно имам и един въпрос:

- **Въпрос:** В изследването се твърди, че Косово е бедна страна, с – най-малък опит, с най-ниска безработица, но е претърпяла бърза трансформация и е показала бързи темпове на растеж по време на последната криза. Кои са факторите за тази бърза трансформация и постигнатите темпове на растеж?

7. Публикувани статии и цитирания.

Представени са общо 6 публикации за преиода 2018 -2019 г, посветени на дисертационния труд. Четири от тях са представени са в съавторство и две самостоятелни.

Посочените публикации отразяват в значителна степен основните постижения на дисертационния труд.

Представената справка с публикации показва, че съгласно националните минимални изисквания за получаване на ОНС „Доктор“, докторатката е постигнала 35 точки, което е доказателство че тя е постигнала необходимия брой точки по наукометричните показатели.

Авторефератът е представен в установената форма и съдържание.Той отразява в обобщен вид основните резултати от изследването и дава необходимата представа за теоретичните и приложни постижения на автора.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предвид достойнствата на дисертационния труд, актуалността и сложността на изследваните проблеми, необходимостта от търсене на ефективни решения за тях в практиката, доброто теоретично равнище на изследваните и анализирани проблеми, може да се обобщи, че представеният дисертационен труд отговаря на нормативно заложените критерии за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ /ЗРАС, чл.6, ал 2 и ал.3 и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение /.

Посочените резултати от изследването, посветено на **„Инвестиционна политика на Световната банка за развитие на аграрния сектор на Косово“** дават достатъчно основание за **ВИСОКА ОЦЕНКА** на научния потенциал и изследователската дейност на докторантката.

Всичко това ми позволява убедено да гласувам **ПОЛОЖИТЕЛНО** за присъждане на **Аделина Гафур Гаши** на научната и образователна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: „Организация и управление на производството“ (селско стопанство и подотрасли).

Дата: 12.02.2020 г
гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ
СТАНОВИЩЕТО

(доц.